

Antanas Baranauskas

(1835 - 1902)

Pavardės formos: *Baranowski, Baranauskis, Baronas*. Pasirašinėjo: *A.B., Bangputys, Jurksztas Smalaūsis, Jurkštas Smalaūsis*.

Antanas Baranauskas - žymiausias feodalizmo epochos pabaigos lietuvių poetas. Jis gimė 1835m. sausio 17d. Anykščiuose gausioje "karališkųjų" valstiečių šeimoje. Poeto vaikystė buvo sunki ir varginga: jis nuo mažens piemenavo, dirbo sunkius ūkio darbus.

Pirmųjų mokslo žinių A.Baranauskas gavo iš savo tėvo. 1845-1848m. lankė Anykščių paparinę mokyklą, kur pasižymėjo gabumais, ypač matematikai. Sūnui toliau mokytis Baranauskai lėšų neturėjo, tad būsimajam poetui teko 1848-1849m. tarnauti Gelvonų klebonijoje, o paskui vėl dirbti tėvų ūkyje. Dėl silpnos sveikatos ir gabumų mokslui, A.Baranauskas buvo išsiųstas į valsčiaus raštininkų mokyklą Rumšiškėse (1851-1853). Čia turėjo progos gerai išmokti rusų kalbą, tačiau gilesnio išsilavinimo negavo. Baigęs Rumšiškių mokyklą, A.Baranauskas kurį laiką raštininkavo Vainute, Raseiniuose, Sedoje, Skuode. Laisvalaikiais mėgino eiliuoti lenkų, o kartais ir lietuvių kalba. Didelę reikšmę turėjo draugystė su K.Praniauskaite, bajoriškos kilmės poete, kuri padėjo A.Baranauskui geriau pažinti lenkų literatūrą, klasikinę lenkų poeziją. Jos tėvai ir brolis kunigas, siekdami nutraukti draugystę, sudarė A.Baranauskui sąlygas 1856m. įstoti į Varnių dvasinę seminariją. Besimokydamas (1856-1858) poetas parašė visus pagrindinius savo poezijos kūrinius, tame tarpe ir "Anykščių šilėlį".

Bažnytinė vyriausybė A.Baranauską išsiuntė studijuoti į Peterburgo dvasinę akademiją (1858-1862), kurią baigęs įgijo teologijos magistro laipsnį ir gavo stipendiją teologijos mokslams tęsti užsienyje. 1863-1864m. studijavo Miuncheno, Romos, Insbruko, Liuvono katalikiškuose universitetuose. 1865m. buvo Peterburgo Dvasinės akademijos profesoriumi. Tais pačiais metais paskirtas Kauno katedros vikaru, nuo 1867 Kauno kunigų seminarijos profesoriumi, vėliau inspektoriumi. Tuo metu susidomėjo lietuvių kalbos mokslu: tyrinėjo ir aprašinėjo Lietuvos tarmes, rengė lietuvių kalbos gramatiką. Kai kurie filologiniai darbai turėjo svarbią reikšmę lietuvių kalbotyrai.

Tapęs Žemaičių pavyskupu (1884), o vėliau Seinų vyskupu (1897), A.Baranauskas nutolo nuo liaudies ir jos kultūros, atitrūko nuo lietuvių literatūros ir atsidėjo matematikai. Matematiniai jo darbai mokslinės reikšmės neturėjo.

Į senatvę A.Baranauskas vėl grįžo prie lietuviškosios raštijos. Parašęs keletą religinių giesmių, paskutiniaisiais gyvenimo metais jis pradėjo versti į lietuvių kalbą bibliją, tačiau suspėjo atlikti tik dalį šio darbo.

A.Baranauskas mirė 1902m. lapkričio 26d., Seinuose, kur ir palaidotas.